

”Pirua ja ryssää vastaan!”  
Oulaisten Sinimustat 1933–1936

Oulun Yliopisto

Historiatieteet

Historian kandidaatintutkielma

10.12.2020

Veeti V.V. Hukari

## Sisällys

Johdanto .....	3
1. 1933–1934: vaatimaton alkua ja innostuksen kasvu aatteen palossa .....	9
1.1. Alku, yleistä aatemaailmaa ja toistuvat teemat .....	9
1.2. Kirjastohanke ja joulukuun juhlapyhät .....	14
1.3. Simojoki ottaa ohjat .....	17
2. 1935–tammikuu 1936: aktiivisimmasta vuodesta osaston loppuun .....	21
2.1. Vierailua isännöinnin sijaan: hyökkäysretket ja muuta vuorovaikutusta .....	21
2.2. Sinimusta lokakuu .....	23
2.3. “Kahakka kommunistien kanssa” .....	26
2.4. Jokin loppuu, jokin alkaa .....	28
Loppulause .....	31
Lähteet ja tutkimuskirjallisuus .....	33

## Johdanto

Suomen sisällissodan päätyttyä valkoisten voittoon avautuivat porvarilliselle valkoiselle aatteelle uudet näkymät: hyökkäys perivihollisena pidettyä Venäjää vastaan ja suomensukuisten kansojen vapauttaminen uskonnollisissa sekä porvarillisissa piireissä saatanallisena pidetyn kommunismin vallan alta. 1800-luvulla syntynyt Suur-Suomi -aate, halu valloittaa Vienan-, ja Aunuksenkarjala, jotka yhdessä muodostivat Itä-Karjalan, sekä useimmiten myös Inkerinmaa itänaapurilta ja liittää ne kansakuntien joukkoon kohonneeseen Suomeen, koki aatteellisen renessanssin.<sup>1</sup> Heimosotaretkien vapaaehtoisten ponnistelut eivät kuitenkaan riittäneet tavoitteen saavuttamiseksi. Kun poliittisesti maltillisemmat vallanpitäjät vielä solmivat Neuvosto-Venäjän kanssa Tarton rauhan vuonna 1920, kuivuivat aggressiivisimmatkin yritykset Suur-Suomen luomiseksi muutamassa vuodessa kokoon.

1920-luvun lähestyessä 1930-lukua olivat valtiopoliittiset asetelmat ja Valkoisen Suomen osuus kotimaan politiikassa jo siinä määrin muuttuneet, että Karjalankysymyksen sotaisalle ratkaisulle ei ollut enää edellytyksiä. Ensimmäinen johtui sotilaallisesti heikon Neuvosto-Venäjän kehittymisestä voimakkaaksi Neuvostoliitoksi, jälkimmäinen sisällissodan jälkeisen kansakunnan jäsenten välisen kansallisen eheyttämispoliitiikan onnistumisesta. Kaikkia valkoiseen aatteeseen taipuvaisia suomalaisia ei tällainen kehitys miellyttänyt, olivathan monet heistä Elias Simojoen (vuoteen 1926 Simelius) ja Paavo Susitaipaleen (vuoteen 1927 Sivén) tapaan olleet nuorina miehinä mukana sisällissodan pyörteissä, usein vieläpä etulinjassa<sup>2</sup>. Eurooppalaisen fasismin nostaessa päätään 1930-luvulle tultaessa alkoi vanhan unelman toteuttaminen jälleen näyttää mahdolliselta. Siihen tarvittiin kuitenkin edelleen käytännön tekijöistä olennaisin: uusi, nuori sukupolvi, joka olisi valmiina uhrautumaan sankoin joukoin taistelukentillä isänmaan puolesta.

---

<sup>1</sup> Ks. esim. Siironen 2017, 41

<sup>2</sup> Esimerkiksi Elias Simojoki sai tulikasteensa osallistumalla Oulun taisteluun puolustaen kivääri kädessä onnistuneesti kaupungin hallintorakennuksia Oulun lääninhallituksen ikkunasta käsin. Siironen 2017, 17–18.

Tämän tutkimuksen aiheena eivät ole Sinimustat yleensä, vaan järjestön Oulaisten paikallisosaston (po) toiminta. Sinimusta-nuorisojärjestön varhainen muoto syntyi vuonna 1930 Lapualla, jossa tuolloin vaikutti sisällissodan jälkeisen suomalaisen oikeistoradikalismiin<sup>3</sup> nykyään ehkä tunnetuin muoto, Lapuan liike. Liikkeen innoittamana kansallismielinen nuorisotoiminta levisi Lapualta muualle Suomeen. Kun Lapuan liike kiellettiin talvella 1932 tapahtuneen Mäntsälän kapinan jälkeen, jäivät Sinimustatkin hetkeksi vailla tarkoitusta. Kuitenkin vastikään Lapuan liikkeen korvaajaksi perustetussa poliittisessa puolueessa, Isänmaallisessa Kansanliikkeessä (IKL), oli tarvetta omalle nuorisojärjestölle. Niinpä järjestön keskusjohto siirtyi Lapualta Helsinkiin ja siitä tuli yhdessä IKL:n ja ylioppilaspiireissä vaikuttavan Akateemisen Karjala-Seuran (AKS) kanssa olennaisen osa äärioikeistolaista kasvatusta sekä toimintaa.<sup>4</sup> Näiden kolmen järjestön välinen, läheinen yhteistoiminta mahdollisti uuden sukupolven järjestelmällisen kasvatuksen ja ohjauksen varhaisnuoruudesta aikuisikään, kohti tavoiteltavaa ”kansakokonaisuutta”: nuorisolle Sinimustat, joista tie vei ”nationalismin rappusia” edeten ensin ylioppilaiden AKS:ään, sitten kypsempien aikuisten IKL:ään.<sup>5</sup>

Nuorisotoiminnassa mallia otettiin Italian ja Saksan äärioikeiston toiminnasta sillä pesäerolla, että perinteistä kristinuskoa ei koskaan yritetty korvata eikä virallista rotuoppia laadittu.<sup>6</sup> Sen sijaan erityisesti Elias Simojoen kiihkeällä vaikutuksella kansallismielisyys nostettiin uskonnon rinnalle eräänlaiseen symbioosiin, jossa molemmat valjastettiin palvelemaan samaa päämäärää.<sup>7</sup> Tiivistettynä toiminnan voidaan edellisvuosikymmenen salaseura Vihan Veljien tunnuslauseen tapaan sanoa kohdistuneen ”pirua ja ryssää vastaan”.<sup>8</sup> Saksalaisesta ja italialaisesta fasismista

---

<sup>3</sup> Tarkoitan tässä kirjoittelussa ”suomalaisella oikeistoradikalismilla” ja ”(suomalaisella) äärioikeistolla” samaa asiaa, jonka määrittelen suomalaiseksi versioksi yleiseurooppalaisesta äärikansallismielisyydestä maailmansotien välissä, ts. Valkoisen Suomen sisällissodan aikaisen aatteen perillistä, joka jalostui AKS:n, lapuanliikkeen ja IKL:n käsissä ja joka sai 1930-luvun kuluessa fasistisia vaikutteita ulkomailta. En käytä termejä ”fasismin” synonyyminä, vaikka Sinimustat fasistisia piirteitä toki omaksuivatkin. Näiden termien keskinäinen suhde ja pätevyys esimerkiksi IKL:n historiassa riippuu usein määrittelevästä tutkijasta, ks. esim. Silvennoinen et al. 2016, 9. ja Uola 1982, 117–118. ”Äärivalkeisuus” (Siironen 2017, 65 alaviite) on mielestäni hyvä käsite suomalaisen äärioikeiston kehityksen ja perinnön tarkastelussa.

<sup>4</sup> Uola 1982, 292–293. IKL:n aatteellisesta perustasta ks. myös Uola 1982, 101–119

<sup>5</sup> Siironen 2017, 198

<sup>6</sup> Ks. mm. Uola 1982, 91–93

<sup>7</sup> Siironen 2017, 47

<sup>8</sup> Siironen 2017, 72

poikettiin lisäksi pitämällä aatteen ytimessä myös hegeliläisiä filosofisia ulottuvuuksia<sup>9</sup>, joiden läsnäolon suomalaisen aatehistorian tuntija osaa yhdistää 1800-luvulla eläneen Johan Vilhelm Snellmanin vaikutukseksi. ”Piru” ja ”ryssä”, kommunismi ja venäläiset, ilmenivät Oulaisissa enemmänkin abstrakteina tekijöinä, taustalla alati olevana suurena pahana, joita vastaan toimittiin elämällä uhrimielellä, siveellisesti ja kurinalaisesti. Kaikkea kommunismiin ja venäläisyyteen liitettyä vastaan pyrittiin taistelemaan, väkivallattomasti ja väkivalloin, niiden poistamiseksi Suomesta. Sinimustien mielestä sitä vaativat sekä Kristus että isänmaa.

Entäpä sitten Oulainen, tuo pieni pitäjä Pohjois-Pohjanmaalla? Kun puhutaan Lapualla alkunsa saaneesta ja sittemmin Helsingistä käsin johdetusta nuorisjärjestöstä, jonka valan vannoneiden jäsenten määräkin oli ainakin Mikko Uolan mukaan yhteensä ”vain noin 5500”<sup>10</sup>, voisi kenties epäillä Oulaisten Sinimustien tutkimisen tarpeellisuutta. Elias Simojoen mukaan paikallisosastojakin oli vuonna 1935 yhteensä peräti 70 kappaletta<sup>11</sup>. Miksi siis Oulainen? Tässä vaiheessa on hyvä muistaa, että näitä aikoja sekä nationalistisia toimijoita ei tätä kirjoitettaessa ole suinkaan tutkittu läpikotaisin, vaikka erinomaista kirjallisuutta onkin julkaistu noin 1970-luvulta alkaen ja viime vuosikymmenen lopullakin<sup>12</sup>. Sen sijaan on jo olemassa olevan tutkimuksen painopiste ollut yleensä yhtä kaupunkia tai kylää paljon suuremmin alueellisin rajauksin taikka vastaavasti keskitytty yksittäisen henkilön tai kokonaisten järjestöjen jne. tarkasteluun.

Pienen Oulaisten pitäjän kohdistaminen suurenuslasin alle on ennen kaikkea ruohonjuuritasolle syventymistä, ainakin silloin kun Sinimustien eri osastojen muodostama kokonaisuus, Helsingin keskusjohdosta puhumattakaan, ymmärretään laajemmaksi viitekehyyksi. Olisi myös väärin olettaa, että jokaisella paikallisosastolla olisi täysin tai edes suurimmilta osin juuri samankaltainen tarina kerrottavanaan tutkijalle. Näiden huomioiden lopuksi mainittakoon, että allekirjoittanut on kotoisin Oulaisista, eikä itsekään ennen opiskeluvuosia tiennyt minkäänlaista äärioikeistolaista nuorisjärjestöä siellä koskaan sijainneenkaan. Oulaisissa ei tuolloin ollut eikä ole

---

<sup>9</sup> Wahlbäck 1967, 133

<sup>10</sup> Uola 1982, 310

<sup>11</sup> Uola 1982, 299

<sup>12</sup> ks. esim. Valtonen 2018, 214

edelleenkään yliopistoa eikä valtiotason mittakaavasta katsottuna merkityksellistä politikointia. ”Nationalismin rappusista” siellä on siis ollut vain yksi, se ensimmäinen askelma. Jäsenkortiston mukaan paikallisia Sinimustain jäseniä oli silti yhteensä, joskaan ei yhtäkaaa, lähes 80. Näin ollen aihevalinnalleni löytyvät mitä parhaimmat perustelut.

Lähdeaineistossani ydinroolia esittävät Sinimustien Oulaisten po:n toimintapäiväkirja ja vuosikertomukset mahdollistavat kronologisen rajauksen päivän tarkkuudella: paikallisosasto perustettiin 12. helmikuuta 1933. Rajausteni ohjaamana puhun olennaisimmista vaiheista tämän kronologian aikana, vaikka aineistoa paljon laajempaankin kerrontaan olisi. Arkistolähteisiin sisältyy toimintapäiväkirjan ja vuosikertomusten ohella muun muassa jäsenkortisto, Myrskylyhty-lehden kolme julkaistua numeroa, kopiot Sinimustain keskusjohdon järjestötiedoituksista, muutama kirje, kuittauksia tilatuista jäsenmerkeistä ja muusta pikkutavarasta, paikallisosaston ryhmänjohtajien raportteja pidetyistä kerhoilloista ja pakinapäiväkirjoja. Kronologiaan perehtyvässä työssäni tärkeimmät lähteeni arkiston asiakirjoista ovat olleet toimintapäiväkirja sekä vuosikertomukset: niistä on voinut löytää niin yleisempää kuin yksityiskohtaisempaakin tietoa.

Tutkimukseni sijoittuu aate-, paikallis-, nuoriso-, sekä poliittisen historian kentille. Sinimustien laulu- ja kirjallisuusharrastuksissa on myös paljon kulttuurihistoriallisia ulottuvuuksia. Jussi T. Lappalaisen kysymyksenasettelua koskevien vinkkien<sup>13</sup> innoittamana tutkimuskysymykseni kehittyivät tutkimusta tehdessäni seuraavanlaisiksi: millainen oli Oulaisten Sinimustien kronologia tiivistettynä, eli miten paikallisosaston tarina meni sen vajaan kolmen vuoden olemassaolon aikana? Tämä kysymys jakautuu edelleen useisiin kysymyksiin: Minkälainen kuva po:n jäsenistä, johtajista ja rivijäsenistä, pojista ja tytöistä, ja ennen kaikkea heidän aatteellisesta innostuksestaan välittyy arkistoaineistosta, toisin sanoen vastasivatko Oulaisten Sinimustat, heidän aatteellinen toimintansa ja elämäntyyliensä koko järjestön ja Elias Simojoen määrittämiä ihanteita? Mikä oli osaston toiminnan tuloksista merkittävimpänä pidettävä saavutus sen kokoon, varallisuuteen ja vaikutusmahdollisuuksiin suhtautettuna, kun otetaan

---

<sup>13</sup> Lappalainen 2002, 50–51

huomioon sekä aikalaisten että tutkijan esittämät, saavutuksia koskevat mielipiteet? Millaisessa vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa muiden osastojen, keskusjohdon ja emojärjestö IKL:n paikallisosaston kanssa oltiin? Entä kävikö Oulaisten Sinimustien vieraina henkilökohtaisesti ajan äärioikeistopiirien suuria nimiä, kuten esimerkiksi sotilaita, poliitikkoja tai järjestön keskusjohdon jäseniä? Mikäli aineisto jättää paljonkin tulkinnanvaraa, pyrin vastaamaan haasteeseen tulkitsemalla. On kuitenkin hyvä tiedostaa, että lähteistä on niiden kirjoittamisen aikaan ollut varmasti helppo karsia pois kirjoittajille mahdollisesti epämiellyttävät seikat, mikäli sellaisia on ollut.

Sinimustat oli johtajaperiaatteeseen<sup>14</sup> ja selkeään hierarkiaan perustuva järjestö, jonka ”organisatio” oli samanlainen eri paikallisosastoissa. Niitä kaikkia johdettiin puolestaan Helsingistä, jossa järjestön keskusjohto sijaitsi. Koska tämän tutkielman aiheena on yksi tietty paikallisosasto, en käsittele järjestön rakennetta enkä organisaatiota, sillä se veisi liikaa huomiota ja tilaa Oulaisten erityistarkastelulta. Po:n kerhoilloissa toistuivat usein samat teemat ja ohjelmat, joten niihin on turha paneutua liiaksi. Oulaisissa toimi tuohon aikaan oma suojeluskuntansa, johon kuulumisen SM-järjestön ohella oli jälkimmäisen jäsenille ihanteellista. Järjestön kortistossa mainitaan erikseen jäsenten mahdolliset suojeluskuntataustat ja usein esimerkiksi ryhmänjohtajilla sellainen oli. Suojeluskunnat olivat jo sisällissodan perinnön vuoksi Sinimustille kautta Suomen niin tärkeitä, ettei kansallisen eheytyksen mahdollistama, noin vuodesta 1933 alkaen yhä selkeämmin merkillepantava jäsenten sosiaalisten taustojen kentän laajentuminenkaan aiheuttanut laajaa nurinaa<sup>15</sup>. En kuitenkaan tarkastele Oulaisten Suojeluskunnan toimintaa muuten kuin asiayhteyksissä tämän tutkielman aiheen kanssa, vaikka siihen kuulumisesta tehtiinkin Sinimustien miespuolisille jäsenille pakollista vuoden 1935 lopulla.

Sinimustat lakkautettiin virallisesti 23. tammikuuta 1936 järjestön jäsenten sekä erityisesti Elias Simojoen sekaannuttua Viron äärioikeistolaisten vapaussoturien, joita vapseiksi kutsuttiin, epäonnistuneeseen vallankaappausyritykseen. Vaikka järjestön

<sup>14</sup> Sinimusta-järjestön säännöt

<sup>15</sup> Valtonen 2018, 215–216. Sosiaalisten taustojen kentän laajentuminen tarkoittanee tässä lähinnä työläistaustaisten osuuden tasaista kasvua perinteisesti porvareista ja elinkeinoharjoittajista koostuvissa suojeluskunnissa.

jäsenet jatkoivat mahdollisuuksien mukaan toimintaansa tämän jälkeenkin, saapui Pyhäjoen piirin kruununnimismies 29. tammikuuta poliisiviranomaisten kanssa Oulaisten paikallisosaston juttusille. Arkisto otettiin haltuun ja paikallisosaston toiminta käskettiin välittömästi lopettaa ”toistaiseksi” edellä mainitun, Helsingissä tehdyn päätöksen nojalla. Niinpä tuo päivämäärä toimii tämänkin tutkielman päätepisteenä.

Aihevalintani takia olen tekemisissä alle 100 vuotta vanhojen henkilötietojen kanssa. Aineistossani mainitaan nimiä ja paikkoja, joita joudun ikäväkseni, tutkimuseettisiin syihin vedoten, jättämään mainitsematta. Tästä seikasta, kuten myös kokouksien ohjelmien (laulut, runot, kertomukset, usein ilman tarkempaa mainintaa aiheista) toistuvuuden takia en käsittele Oulaisten Sinimustain yksittäisiä kerhoiltoja tai tavallisempia kokouksia paljonkaan. Tarkastelen järjestön jäseniä enemmänkin osana yhtä kokonaisuutta ja käytän hyödykseni kohtalaisen paljon aineiston tarjoamia aikalaiskuvauksia: ne saavat osaltaan paikata tutkimuseettisiä haasteita.

Täydennän tietojani viittauksilla ajan laajempaan kontekstiin tutkimuskirjallisuuden avulla. Avuksi ollutta kirjallisuutta ovat, muiden lähteideni ohella, Mikko Uolan (1982) ja Silvennoinen et al. (2016) teosten kaltaiset aiheeltaan spesifiset mutta ajalliselta ynnä sisällölliseltä rajaukseltaan paljon laajemmat tutkimukset. Pysin Sinimustien hierarkian hengessä selittämään laajempia kokonaisuuksia järjestön johtajan ja sielun, Elias Simojoen kautta silloin, kun siitä on käytännön hyötyä Oulaisten paikallisosaston toiminnan avaamisessa. Tässä apunani toimii primäärilähteiden ohella Miika Siiroksen kirjoittama, vuoden 2017 teos *Mustan lipun alla: Elias Simojoen elämä ja utopia*.



## 1. 1933–1934: vaatimaton alku ja innostuksen kasvu aatteen palossa

Äärioikeistolaista toimintaa, tai ennemminkin kommunisminvastaisuutta, esiintyi Oulaisissa ainakin pienissä määrin jo ennen Sinimustia. Soitin tätä tutkimusta tehdessäni muuan oulaistelaiselle, joka on perehtynyt paikalliseen historiaan. Hän tiesi kertoa, että 1930-luvun alussa Oulaisissa toteutettiin useampi muilutus tai sen yritys. Muiluttaminen, eli väkivaltainen pakkokyydittäminen pitäjästä toiseen tai Neuvostoliiton vastaiselle rajalle, oli Lapuan liikkeen kannattajien tunnettu taktiikka, jota käytettiin surutta useita kommunisteja tai sellaisiksi epäiltyjä vastaan. Oulaisissa tehtiin pari epäonnistunutta muilutusyritystä ja ainakin yhtä uhria lähdettiin onnistuneesti kuljettamaan kohti NL:ää. Tämä mies tuotiin kuitenkin takaisin, kun paikallinen ”vaikutusvaltainen henkilö” sähkötti Oulaisista kyydittäjille. Ei ole tarpeellista selvittää, keitä kyseiset paikalliset muiluttajat olivat, mutta arvelen heidän olleen tulevia Sinimustia edeltäneen sukupolven jäseniä. Aina on mahdollista, että myöhemmän sinimustan innostuksen taustalla oli oululaisten ikätoverien ohella oulaistelaisnuorten vanhempien mielipiteitä.

### 1.1. Alku, yleistä aatemaailmaa ja toistuvat teemat

Sinimustien Oulaisten paikallisosasto perustettiin 12. helmikuuta 1933 muuan Oulun paikallisosaston jäsenen myötävaikutuksella. Perustajina toimi viisi paikallista nuorta miestä, joista tuli tasan viikko paikallisosaston perustamisen jälkeen ensimmäiset oulaistelaiset Sinimustien valan vannoneet jäsenet. Paikallisosastosta riippumatta valan tekevä sinimusta vannoi saman, järjestön sääntökirjaseen kirjatun valan:

*”Minä lupaan kunniani ja omantuntoni kautta uhraavani työni ja elämäni isänmaani ja kansani suuren tulevaisuuden luomiseksi. Sen hyväksi olen valmis tarvittaessa antamaan henkeni ja vereni. Jumala minua auttakoon olemaan iäti uskollinen tälle tekemälleni lupaukselle.”*<sup>16</sup>

---

<sup>16</sup> Sinimusta-järjestön säännöt, 3§

Paikallisosastoilla oli oma valakirjansa, johon merkittiin valan vannoneiden nimet ja syntymäajat: ”Vala kirja, joka on sinimustien kaikkein kallein kirja, tulee säilyttää sellaisessa paikassa, ettei joudu vieraitten käsiin.”<sup>17</sup> Kirja, joka sisälsi kaikkien jäsenten tiedot, lisäsi sekin salaseuramaista yhteenkuuluvuuden tunnetta. Oulaisten Sinimustien ensimmäisenä valapäivänä 19. helmikuuta lähetettiin kiitoskirje tuolloin jo lakkautetun Lapuan liikkeen johtajalle ja IKL:n silloiselle puheenjohtajalle Vihtori Kosolalle. Kiitoskirje oli vastaus Kosolan uudelle paikallisosastolle esittämään muodolliseen tervehdykseen.<sup>18</sup> Sinimustain emojärjestö IKL:n oma poika Kosola tunnettiin koko Pohjanmaalla hyvin ja 1930-luvun alussa juuri häntä pidettiin oikeistoradikaaleissa piireissä joskus jopa Suomen tulevana johtajana<sup>19</sup>.

18. lokakuuta 1933 pidetyssä kokouksessa Sinimustat keskustelivat Oulaisten nuorisoseuran sen aikaisesta tilanteesta. ”Päätettiin nostaa Ns:n toiminta pois siitä punaisuudesta, johon se on vajonnut”.<sup>20</sup> Varsinaisia keinoja ”nostamiseen” ei pöytäkirjassa mainita, mutta olisi sangen perusteltua väittää, että ihanteellisena keinona pidettiin kansallismielistä valistusta tärkeänä pidetyn ”kansallisen heräämisen” saavuttamiseksi: Sinimustain sääntöjen toisessa pykälässä todetaan, että järjestön keino Suur-Suomen mahdollistamiseksi oli ”isänmaallisen ja suomalaiskansallisen hengen herättämiseksi ja lujittamiseksi Suomen nuorison keskuudessa” toimiminen<sup>21</sup> ja tässä parhaita metodeja oli lahjakas, yleisöön vetoava retoriikka sekä propaganda.<sup>22</sup> Ajan kansallismielisyydelle tyypilliseen tapaan työväestö, kuten myös työläistaustaiset nuoret, saatettiin hieman ylimielisesti nähdä ikään kuin paimenta tarvitsevana lammaislaumana, joka piti ”voittaa isänmaalle”. Tämä oli sisällissodan melko tuoreet arvet huomioon ottaen omiaan lisäämään vastustusta.<sup>23</sup>

Oulaisissa toiminta jäi, pienen jäsenmäärän vuoksi, alkuvuodesta 1933 melko vähäiseksi: ensimmäisessä vuosikertomuksessa, joka ”luettiin” ja ”hyväksyttiin” 15.

<sup>17</sup> Sinimusta-järjestön säännöt, 3§

<sup>18</sup> Oulaisten Sinimustien toimintapäiväkirja

<sup>19</sup> Valtonen 2018, 60, 270–271,

<sup>20</sup> Oulaisten Sinimustien toimintapäiväkirja

<sup>21</sup> Sinimusta-järjestön säännöt, 2§

<sup>22</sup> Silvennoinen et al. 2016, 290

<sup>23</sup> Valtonen 2018, 218

lokakuuta 1933, puhutaan aluksi IKL:n ja Sinimustien synnystä “punaisen ruton”, internationalistisen kommunismin, torjumiseksi.<sup>24</sup> Saatanallista kommunismia vastaan oli kertomuksen mukaan noussut vastustamaan urheita isänmaallisia toimijoita ensin Etelä-Pohjanmaalla ja sitten muualla Suomessa. Oulaisissa oli kuitenkin vielä tuolloin huutava pula näistä isänmaallisista toimijoita, kuten myös merkityksellisestä toiminnasta. Ensimmäisten viiden jäsenen rinnalle oli tullut vain kolme uutta poikaa ja paikallisosasto sai kaiken rahoituksensa vain jäsenmaksuista. Kokouksiakin oli pidetty vain kuusi. Vuosikertomuksessa todetaan harmillisesti:

*“Kuluneen vuoden toiminta on ollut hyvin laimiaa. Joten kehoitamme uuden toimintakauden toimihenkilöitä innokkaammin ajamaa tätä suurta asiaa”<sup>25</sup>*

Tilanne muuttui kuitenkin täysin vuosikertomusta seuraavassa kuussa. 3. marraskuuta Sinimustain keskusjohdosta, jonka puheenjohtajaksi Elias Simojoki oli 5. lokakuuta noussut, käsin nimitettiin uuden käytännön mukaisesti Oulaisten sinimusta N:o 8 Oulaisten po:n paikallisjohtajaksi. 25. marraskuuta 1933 julkaistiin paikallisosaston ensimmäinen paikallistiedoitus, jossa jäsenet organisoitiin ryhmiin, joista kullakin oli oma ryhmänjohtajansa. Samassa tiedoituksessa uusi puheenjohtaja kielsi jäseniä käyttämästä Sinimustien pukua, eli mustaa paitaa sinisen solmion kanssa, tanssiaisissa ja koulussa. Vuoden 1934 puserolaki, jossa poliittisten pukujen käyttö kiellettiin kouluissa ja monissa julkisissa tilaisuuksissa, ei ollut tuolloin vielä olemassa, joten syyt tälle määräykselle voivat lähteä joko Simojoen vaalimasta siveellisyydestä (ja tanssimisestä kieltäytymisestä!), tai todennäköisemmin kiello oli yritys ehkäistä tarvetta myöhemmälle puserolaille, olihan asiasta kiivasta keskustelua kutakuinkin tuohon aikaan Helsingissä asti etenkin Sinimustien puvun koulussa käyttämisen vuoksi. 25. marraskuuta 1933 oli Oulaisten Sinimustille merkittävä päivä muillakin tavoin, sillä tuona päivänä pidettiin valajuhla muuan jäsenen talossa. Paikallisosastoon saatiin peräti neljätoista uutta jäsentä, joista suurin osa oli tyttöjä.<sup>26</sup> Näiden tyttöjen panos po:n toiminnalle osoittautui myöhemmin hyvinkin merkittäväksi.

<sup>24</sup> Oulaisten sinimustien p.o. vuosikertomus, noin 15.10.1933

<sup>25</sup> Oulaisten sinimustien p.o. vuosikertomus, noin 15.10.1933

<sup>26</sup> Oulaisten Sinimustien toimintapäiväkirja

28. marraskuuta sekä 10. joulukuuta 1933 keskusteltiin “rokarikysymyksestä”:

*“päättiin ottaa yhteys virkakuntaan ja keskustella niiden kanssa hävittämisestä”*<sup>27</sup>

“rokareilla” sinimustat tarkoittivat luultavasti trokareita, eli viinakauppiaita. Oulaisissa vaikuttaa olleen toiminnassa jonkinmoinen alkoholibisnes, joka tietysti piti sinimustan aatteen mukaisesti pyrkiä hävittämään siveettömänä ja syntisenä toimintana.

Oulaisissakin harjoitetut salaseuramaiset, me-henkeä kasvattavat valat ja rituaalit, jollaisiin Elias Simojokikin tykästy jo yli kymmenen vuotta ennen Sinimustien perustamista, olivat varmasti omiaan kasvattamaan nuorten mielenkiintoa. Mitään uutta niissä ei kuitenkaan ollut. Esimerkiksi Siironen on todennut, että 1930-luvun yritykset luoda samanlaista mystiikkaa kuin 1900-luvun alun oikeistoradikaaleissa piireissä eivät enää onnistuneet yhtä hyvin, eikä niihin saatu merkittävästi uutta sisältöä. ”Oli tyydyttävä matkimaan.”<sup>28</sup> Todettakoon kuitenkin, että edellisen sukupolven matkimisesta huolimatta käytännöissä oli epäilemättä jotain puoleensavetävää nuorille, jotka eivät aiemmin olleet osallistuneet sellaiseen toimintaan. Valat ja rituaalit, laulu ja lausunta, sekä esitelmät ja runot toistuvat jatkuvasti paikallisosaston kokouspöytäkirjoja selaillessa. Yhdessä jaettu unelma Suur-Suomesta, jota Sari Näre on kutsunut ”mitä oivallisimmaksi kollektiiviseksi suuruusfantasmaksi”<sup>29</sup>, tämän unelman saavuttamista varten viljelty uhrimielisyys, sotilasmainen kurinalaisuus hierarkioineen osastona toimittaessa ja esimerkiksi keskusjohdosta suurimman osan ajasta hallinneen Elias Simojoen taitama kansallinen kiihottaminen yhdistyivät me-hengeksi identtistä pukeutumista myöten. Nämä tekijät olivat monelle nuorelle identiteettiä täydentäviä ja elämälle sisältöä sekä ennen kaikkea tarkoitusta tuovia kokemuksia. Pelkkä yhteinen pukeutuminen oli Sinimustille mieleistä: esimerkiksi Paavo Susitaival totesi myöhemmin, että edellä mainittu ”puserokielto oli ikävä varsinkin nuorisomme kannalta, nuorethan ovat yleensä innostuneita yhteisistä ulkonaisista tunnuksista.”<sup>30</sup>

<sup>27</sup> Oulaisten Sinimustien toimintapäiväkirja

<sup>28</sup> Siironen 2017, 200–201

<sup>29</sup> Näre 2014, 209. ”Fantasman” käsite Mario Erdheimin määrittelemänä tarkoittaa ”tunteiden välittäjiä ja kiihottajia”, eli voidaan puhua kollektiivisesta fantasiasta, joka saa pontta saman fantasman jakavien keskinäisestä vuorovaikutuksesta. Näre 2014, 206

<sup>30</sup> Susitaival 1981, 132

Näkyvin esimerkki uhrimielen ylläpidosta Oulaisissa lienee kokous- ja kerhoilloissa säännöllisesti laulettu laulu Horst Wesselistä, eräästä natsien suurimmasta marttyyristä.<sup>31</sup> Tämä huolimatta siitä, että Sinimustilla oli omakin marttyyrinsa, vuonna 1921 Repolassa itsensä ampunut Paavo Susitaipaleen nuorempi veli Bobi Sivén, jonka rintaansa ampuma luotikin oli ommeltu erääseen Sinimustien lippuun<sup>32</sup>. Horst Wessel tuntuu kiehtoneen oulaistelaisia nuoria niinkin paljon, että jouluna 1933 po:lle lahjaksi annettu samanniminen kirja synnytti ajatuksen oman kirjaston perustamisesta. Yhden kerhoillan aikana Horst Wessel –lied eli ”Luo Lippujen” saatettiin laulaa kahdestikin. Se kuitenkin merkittiin pöytäkirjoihin enimmäkseen ”Horst Wesselinä”.<sup>33</sup> Laulun osaamista ei myöskään ensisijaisesti vaadittu uusiksi jäseniksi haluavilta, toisin kuin yli kymmenkunta muuta laulua<sup>34</sup>.

Sinimustat-järjestö kärsi koko olemassaolonsa aikana usein pätevien johtajien puutteesta. Tätä pyrittiin paikkaamaan keskusjohdosta käsin järjestämällä yhteisiä johtajakoulutuskursseja, joihin määrättiin osallistumaan yksittäisiä jäseniä eri paikallisosastoista. Eräs tällainen kurssi järjestettiin Vanajalla 27.4.–6.5.1933 johtajanaan jo sisällissodan aikoihin Valkoisen Suomen palveluksessa kunnostautunut Paavo Susitaival, joskin kurssille ei määrätty osallistujia kuin muutamasta paikallisosastosta. Oulaisistakaan ei Vanajalle ketään määrätty, sen sijaan käytäntönä vaikuttaisi pienten paikallisosastojen kohdalla joskus olleen yksittäisten, lupaavien johtajien siirtäminen suuremmista paikallisosastoista pienempiin. Käytäntö kertoo ajoittain suorastaan huutavasta johtajapulasta: muuan Kajaanin Sm-po:hon kesäkuussa 1933 liittynyt, suojeluskuntataustaa omaava nuori jäsen määrättiin saman vuoden marraskuussa vain 16-vuotiaana Oulaisiin ryhmänjohtajaksi. Hän siirtyi virallisesti paikallisosastoon seuraavan vuoden huhtikuussa ja oli sittemmin mukana monissa yhteisissä toimissa.<sup>35</sup>

---

<sup>31</sup> Natsi Saksan Horst Wesselin ympärille rakentama sankarillisen uhrautumisen myytti sopi natsien ohella hyvin suomalaisen äärioikeiston ja ennen kaikkea Elias Simojoen suomalaisia sankarivainajia koskeville ihanteille, jotka olivat alkaneet hahmottua kauan ennen Wesselin kuolemaa. Siitä tuli siis malliesimerkki yksilön uhrautumisesta oman kansansa hyväksi. Suomalaisen oikeistoradikalismin uhrautumisen ihanteista ks. mm. Siironen 2017, 32–33, 47 ja Silvennoinen et al. 2016, 285.

<sup>32</sup> Valtonen 2018, 252; Silvennoinen et al. 2016, 112–115; Siironen 2017, 64

<sup>33</sup> Oulaisten Sinimustien toimintapäiväkirja, Oulaisten paikallisosaston vuosikertomus 10/1933–10/1934

<sup>34</sup> Sm. järjestön ohjesääntöjä, 2

<sup>35</sup> Oulaisten Sinimustien jäsenkortisto

Paikallisosastoon vuoden 1933 kuluessa liittyneet uudet jäsenet loivat uutta puhtia koko po:n toimintaan, “sillä ne edellisen vuoden 8 jäsentä olivat jo väsyneet.”.

Vuosikertomuksen mukaan edellisvuoden aikana oli pidetty 6 valajuhlaa ja näissä valajuhlissa oli saatu yhteensä 53 uutta, valan vannonutta jäsentä. 33 jäsentä oli hankkinut valamerkin. Merkittävänä yksityiskohtana vuosikertomuksessa 10/1933–10/1934 mainitaan, että Oulaisissa olivat uusien jäsenien myötä ”koko järjestössämme toimineet ensimmäistä kertaa tytöt.”<sup>36</sup> Minulle jäi hieman epäselväksi, tarkoitettiinko tässä vain po:n omissa riveissä toimineita tyttöjä, vai oliko heidän merkityksensä Oulaisten toiminnalle ensimmäinen laatuaan myös koko valtakunnan mittakaavassa. Todennäköisesti tekstissä tarkoitetaan vain po:n omaa toimintaa. Alkujaan pojille ja miehille suunnatun järjestön toiminnan jatkuvuuden Oulaisissa mahdollistivat siltikin osaltaan naispuoliset uudet jäsenet ja heidän tyttöosastonsa, mikä lienee tuolloin ollut harvinaista. Moni tyttöjäsenistä vaikuttaisi sukunimiensä nojalla olleen paikallisosastoon aiemmin liittyneiden poikien sukulaisia ja ystäviä<sup>37</sup>.

## 1.2. Kirjastohanke ja joulukuun juhlapyhät

Vuosikertomuksessa mainitaan, että po:n siihenastisista (lokakuu 1934) saavutuksista suurin saattoi olla tuolloin ”lähes sata nidosta käsittävä” yhteinen kirjasto, jota varten hankittiin yhteisvoimin nidostarpeita muun muassa kevättalvella 1934.<sup>38</sup> Kirjastoa täydennettiin po:n olemassaolon ajan “sekä keräyksillä että ostamalla”, myös lahjoituksin. Helmikuussa 1935 siinä oli jo 154 nidosta. Sen yhteydessä oli jäsenten käytettävissä oleva lukutupa ja näiden kahden rinnalle suunniteltiin myös sinimustille suunnattua kahvilaakin, jossa erityisesti lehdenluku olisi lisääntynyt. Kirjaston sisältö oli täynnä kansallismielisiä ja kommunismin- ja venäläisvastaisia teoksia. Esimerkkeinä monista teoksista mainittakoon *Suomen jääkärit*, *Suomen heimon kirja*, *Aunuksen retken muistojulkaisu*, *Petsamonmaa*, *Hindenburgin lippujen alla*, *Bolshevikien diktatuurin alla* ja *Kansainvälinen juutalainen*. Niin ikään Suomen sotaa, sortovuosia ja

<sup>36</sup> Oulaisten paikallisosaston vuosikertomus 10/1933–10/1934

<sup>37</sup> Oulaisten Sinimustien jäsenkortisto

<sup>38</sup> Oulaisten paikallisosaston vuosikertomus 10/1933–10/1934

sisällissotaa valkoisten näkökulmasta käsitteleviä teoksia oli. Kirjasto ei kuitenkaan ollut täysin politisoitunut, sillä siellä oli teokset hunnikuningas Attilasta ja Napoleon Bonapartesta, sekä kaunokirjallisuutta ynnä klassikkoteoksia: ainakin *Seitsemän veljestä*, *Vänrikki Stoolin tarinat* ja jopa *Robin Hood ja hänen iloiset toverinsa* löytyivät Oulaisten Sinimustilta.<sup>39</sup>

Vaikka Sinimustiin liittymisen vaatimukseen kuului Horst Wesselin ohella useamman teoksen tunteminen, oli Oulaisten kirjasto paikallisosaston kokoon ja vähiin varoihin suhtautettuna vaikuttava. Lainaamiseen suhtauduttiin vakavasti: jos kirjan lainannut jäsen ei palauttanut sitä sovittuun aikaan, joutui hän maksamaan paikallisosastolle sakkoa 1 markan viikolta. 13.2.1935 mennessä tällaisia sakkoja oli maksettu peräti 125 markkaa. Sakkorahoilla ostettiin muun muassa lisää kirjoja. Oulaisissa panostettiin kirjastoon, sillä sen havaittiin "osoittautuneen hyödylliseksi aatteen palvelemisessa" ja kenties levittävänkin sitä muille.<sup>40</sup> Neljä aikuista lahjoitti Sinimustille lisäksi vieraskirjan 17. marraskuuta 1934, todennäköisesti kyseisenä päivänä järjestetyn kerhoillan erityisvieraita ajatellen.<sup>41</sup>

Nidostarpeiden ohella Oulaisten Sinimustat halusivat toukokuussa 1934 teettää Kirjala Oy:llä 100–200 kpl 16-sivuista lauluvihkoa, yhdessä laulaminen oli näet erittäin suosittua ja yhteisöllisyyttä lisäävää ajanvietettä. Kirjala Oy:n, Oulun IKL:n jäsenien ja Oulaisten Sinimustien kommunikaation tuloksena saatiin 32-sivuinen vihko, johon sisältyivät kaikki Oulaisten po:n toivomat laulut, ja joita pöytäkirjan mukaan jaettiin Oulaisissa 200 kappaletta. IKL:n Kauppa Oy:lta tilattiin niin ikään jokunen nuottivihko laulua ja pianoa varten. Yhtä näistä, "Termopylain marssia", jaettiin eteenpäin Haapaveden, Pyhäjärven ja Raudaskylän Sinimustille.<sup>42</sup>

<sup>39</sup> Lista Oulaisten Sinimustien kirjastoon hankituista teoksista

<sup>40</sup> Kertomus Oulaisten Sinimustain Kirjaston ja Lukutuvan toiminnasta ajalta 1/1 1934–13/2 1935, päivätty 13. helmikuuta 1935

<sup>41</sup> Oulaisten Sinimustien toimintapäiväkirja

<sup>42</sup> Oulaisten Sinimustien toimintapäiväkirja

Sinimustat viettivät myös pikkujouluja ja uuttavuotta yhdessä. 14.12.1933 mainitaan ohjelmassa olleen muille kokouksille tyypillistä lausuntaa, esitelmiä, kertomuksia ja laulua. Esitelmien aiheena olivat ”kotiseurakkaus” sekä ”pääkaupunkiseudun nuorison isänmaalliset harrastukset”, lauluina olivat ”Kytösavun aukeilla mailla” ja ”Kuullos pyhä vala”, mutta myös Martti Lutherin ”Jumala on linnamme”.<sup>43</sup> Isänmaallisuutta vaalittiin siis yhtä lailla joulun alla samoin kuin muulloinkin, mutta kristillisyydelle oli oma paikkansa. Pöytäkirjassa ei mainita pikkujoulujen kertomusten aiheita, mutta arvelisin niiden käsitelleen jonkinlaisia sankaritarinoita tai kristillistä sanomaa, kenties molempia. Sinimustat eivät olleet virallisesti kristillinen järjestö, mutta kuten aiemmin todettua, uskonnon ja isänmaallisuuden dualismi muodosti koko järjestön maailmankatsomuksen<sup>44</sup>. Oulaisten paikallisosaston illoissa vieraili sen olemassaolon aikana myös ei-sinimustia pastoreita muutaman kerran. Olisi siis luontevaa, että joulua juhliittaessa kristinuskolle annettiin tavallista enemmän huomiota.

Uudenvuoden valvojaisissa 31.12.1933 oli kertomuksen ja lausunnan ohella puhe, aiheenaan ”IKL:n ja Sinimustien päämäärä”, sekä esitelmä suomalaisten sukulaiskansasta, unkarilaisista. Ensimmäisen tarkoitus vaikuttaisi olleen eräänlainen muistutus tavoitteista, joita kohti tulee edelleen pyrkiä vuoden vaihtuessakin. Pikkujouluissa ja uudenvuoden vietossa oli muutama Oulaisten paikallisosaston ulkopuolinen esiintyjä esitelmöimässä ja puhumassa.<sup>45</sup> Pakinapöytäkirjassa, joka käsittelee uudenvuoden juhlia, Sinimusta N:o 34 mainitsee erään tyttöjäsenen kertomuksen olleen nimeltään ”Raja”:

*“- siitä saimme selvyyden, että Suomen ja ryssän välinen raja on väärässä paikassa.”*<sup>46</sup>

Lisäksi kirjoittaja mainitsee, meidän nykyään elävien mielestä ehkä huvittavastikin:

*“Koko juhlasta ei ole mitään muistuttamista, paitsi eräs seikka, jota ei voi vaieten sivuuttaa: se kauhea, pakanallinen tinan kanssa pelaaminen, josta selvästi näkyi, kuinka taikauskoista kansaa me vieläkin olemme.”*<sup>47</sup>

<sup>43</sup> Oulaisten Sinimustien toimintapäiväkirja

<sup>44</sup> Siironen 2017, 193

<sup>45</sup> Sm po Oulainen, vuosikertomus 10.1933—10.1934, päivätty 24.10.1934

<sup>46</sup> Pakinapöytäkirja, Oulaisten Sinimustien toimintapäiväkirja

<sup>47</sup> Pakinapöytäkirja, Oulaisten Sinimustien toimintapäiväkirja



Vuoden 1934 pikkujouluja Sinimustat viettivät yhdessä IKL:n paikallisosaston kanssa Oulaisten suojeluskunnan talossa 14. joulukuuta. Osa juhlien kuvauksesta kertoo:

*“(...) Siihen oli kutsuttu kansalaisia eripuolilta pitäjää. Salin koristeina olivat joulukuusi, lause “Kunnia olkoon Jumalalle korkeuksissa ja maassa rauha, ihmisille hyvä tahto”, heimoliput pöydällä. Oven suussa oli pöytä jonka yläpuolella oli kilpi: ”IKL:n Kauppa OY” ja sieltä sai ostaa kortteja y.m. “sinimustaa” tavaraa. Huvipostin jakoi kolme sm-poikaa, joilla oli sinimustat virkalakit päässä. (...)”<sup>48</sup>*

Ohjelmassa oli lisäksi muutama puhe, viulunsoittoa, “Enkeli taivaan lausui näin...” - virsi sekä välissä “joulu- ja taistelulauluja”. “Joulu-aamuna” IKL:n ja Sinimustien jäsenet laskivat neljä soihtua ja seppeleen Oulaisten sankaripatsaan luo. Seppeleen havut keräsivät Sinimustat. Tapaninpäivänä tehtiin retki läheiselle Piipsjärvelle muuan taloon, jossa juotiin kahvia ja tyypilliseen tapaan puhuttiin, laulettiin ja esitelmöitiin. Tässäkin kirjoitelmassa kunnostautunut jäsen N:o 34 “puhui Sm-järjestön hengestä” ja itsekurista:

*“(...) ei ole sitä ulkonaista vihollista, joka voi järjestömme lakkauttaa, jos kykenemme pitämään kurissa sisäiset vihollisemme, velttouden ja huvitteluhalun.”<sup>49</sup>*

### 1.3. Simojoki ottaa ohjat

Sinimustain johdossa aiemmin samana vuonna olleen nuoren Jaakko Virkkusen jouduttua vankeustuomion vuoksi eroamaan<sup>50</sup> tehtiin Elias Simojoesta järjestön päällikkö 5.10.1933 ja hän alkoi yhdessä muun, Helsingissä sijaitsevan keskusjohdon kanssa ohjata järjestön toimintaa suurella tarmolla. Simojoki oli osallistunut sisällissotaan ja heimosotien aikaiseen Aunuksen retkikuntaan. Hän koki, että näistä konflikteista, kuten myös Viron vapaussodasta, oli maksettu suuri hinta nuorten miesten verellä. Suomi ei ollut siltikään onnistunut ostamaan tällä hinnalla muuta kuin

<sup>48</sup> Oulaisten Sinimustien toimintapäiväkirja

<sup>49</sup> Oulaisten Sinimustien toimintapäiväkirja

<sup>50</sup> Silvennoinen et al. 2016, 288

Petsamon, mitä ei koettu läheskään riittäväksi vastineeksi<sup>51</sup>. Nyt Simojoki oli päättänyt lujasti, että hänen johdollaan uusi sukupolvi tulisi lunastamaan Karjalan kokonaisuudessaan Suomelle. Hänen “uusi organisationsa” tuli ajan myötä vaikuttamaan paljon Oulaisissa, kuten muuallakin, erityisesti keskusjohdon julkaisemien ”järjestötiedoitusten” muodossa. Järjestötiedoitukset laadittiin suoraan Helsingin keskusjohdon toimesta ja lähetettiin sitten kaikille paikallisosastoille. Ne sisälsivät usein suoria määräyksiä, vahvasti suositeltavia toimintaan liittyviä ohjeita sekä vähemmän painotettuja yleisempiä neuvoja ja ohjeita. Elias Simojoki saattoi hyvinkin mahdollisesti päättää itse kaikista olennaisista asioista<sup>52</sup>.

Järjestötiedoituksessa N:o 21, joka on päivätty 8. helmikuuta 1934, keskusjohto kehotti paikallisosastoja tekemään niin kutsuttuja hyökkäysretkiä<sup>53</sup> alueille, joissa ei vielä Sinimustien organisoimaa toimintaa ollut. Mielenkiintoista kyllä, Oulaisten Sinimustat keskustelivat vastaavanlaisten retkien, “joilla on levitettävä aatettamme”, tekemisestä jo edellisessä kuussa. Suunnitelmista huolimatta hyökkäysretkiä ei kuitenkaan toteutettu vielä vuonna 1934. Sen sijaan tapaninpäivänä tehtiin jonkinlainen “virkistysretki”.<sup>54</sup> JT N:o 21:ssä mainittiin myös, että Sm-järjestölle “tällä hetkellä tärkein tehtävämme” oli, ajan poliittiselle ilmapiirille tyypilliseen tapaan, “työväenkysymys” ynnä “työläisten voittaminen” sinimustalle aatteelle ja pois kommunismin houkutuksen alta. Oulaisissakin tämä tavoite pidettiin mielessä.

Keväällä 1934 Oulaisissa vieraili kaksi IKL:n kansanedustajaa: Yrjö Kivenoja sekä Reino Ala-Kulju, joista jälkimmäinen oli Sinimustain keskusjohdon jäsen sekä Elias Simojoen läheinen ystävä.<sup>55</sup> Itse Elias Simojokikin vieraili Oulaisissa Sinimustien kerhoillansa 17. marraskuuta 1934, jonne tulivat käymään myös Haapaveden Sinimustat.<sup>56</sup> Simojoen aikataulut olivat tuohon aikaan epäilemättä kiireiset, olihan eri

---

<sup>51</sup> Siironen 2017, 45–46

<sup>52</sup> Siironen 2017, 198

<sup>53</sup> Hyökkäysretkillä tarkoitettiin käytännössä ”agitaatiotilaisuuksia” (Silvennoinen et al. 2016, 292), joissa Sinimustat esiintyivät yleisölle valmiin ohjelman kanssa, tarkoituksenaan kasvattaa järjestön vaikutusvaltaa aatteellista innostusta levittämällä.

<sup>54</sup> Oulaisten Sinimustien toimintapäiväkirja

<sup>55</sup> Sm po Oulainen, vuosikertomus 10/1933–10/1934

<sup>56</sup> Kertomus Oulaisten Sinimustien toiminnasta ajalta 10/1934–10/1935

paikallisosastoja järjestön tarinan tässä vaiheessa ”yli seitsemänkymmentä”<sup>57</sup> Siltikin hän koki Oulaisissa harjoitettavan toiminnan henkilökohtaisen läsnäolonsa arvoiseksi. Hän piti peräti kaksi puhetta, muuhun ohjelmaan kuului po:n erään alajohtajan esitelmä sekä aiemmin mainitun, Kajaanista Oulaisiin siirtyneen todella nuoren ryhmänjohtajan puhe.<sup>58</sup> Tarkempia aiheita ei, äärimmäisen harmillista kyllä, mainita erikseen aineistossa.

Eräitä koko Sinimustat-järjestön näkyvimmistä tapahtumista olivat Kuortaneella järjestetyt kesäleirit, joihin itse keskusjohtokin osallistui. Oulaisista kesän 1934 leirille osallistui kaksi jäsentä, joista toinen, po:n sihteeri, sai tarvittavat varat paikallisosaston kassasta. Oulaisissa järjestettiin IKL:n johtajakursseja 28.11–1.12.1934, joihin osallistui täysmääräisesti kaksi jäsentä, aiemmin mainittu alajohtaja (jäsen N:o 34) ja hänen veljensä. Alajohtaja piti esitelmän kolmantena iltana, aiheenaan juutalaisuus<sup>59</sup>. Edelleen sama alajohtaja osallistui Helsingissä pidettävään Sinimustien vuosikokoukseen itsenäisyyspäivänä 6. joulukuuta 1934 Oulaisten po:n varoja käyttäen. Palatessaan hän toi mukanaan kaksi esitelmää, jotka olivat nimeltään ”Karjala kysymys” ja ”Kansallissosialistien keinoista joukkojen voittamiseksi” ja piti seuraavan vuoden tammikuussa pidetyssä kerhoillassa selonteon tästä matkastaan vuosikokoukseen.<sup>60</sup>

Vaikka Oulaisten Sinimustat koostuivatkin toverillisen innokkaasta ja tulieluisesta nuorisosta, otettiin kuri, säännöt, kiellot ynnä velvollisuudet vakavasti, joskin muutaman kerran oli mainittuja ongelmia muun muassa kokousten ajoissa aloittamisessa ja jäsenmaksujen ajoissa maksamisessa<sup>61</sup>. Paheksuttavana pidetystä käytöksestä saatettiin antaa selkeä, vakava varoitus, jatkuvasta laiminlyönnistä tai siveettömästä toiminnasta seurasi erottaminen. Marraskuussa 1934 erotettiin yksi jäsen

---

<sup>57</sup> Silvennoinen et al. 2016, 290

<sup>58</sup> Oulaisten Sinimustien toimintapäiväkirja

<sup>59</sup> Antisemitismi ei elänyt Sinimustissa yhtä vahvana kuin esimerkiksi Hitler-Jugendissa, eikä juutalaisia käsitelty Oulaisissakaan kovin usein, mutta järjestön sekä emojärjestö IKL:n piireissä se ei ollut, Saksan kansallissosialistien vaikutuksen ansiosta, mitenkään ennenkuulumatonta (ks. esim. Wahlbäck 1967, 133 ja Uola 1982, 93–94, 96–99, 115)

<sup>60</sup> Oulaisten Sinimustien toimintapäiväkirja

<sup>61</sup> Toimintapäiväkirjan kokouspöytäkirjoissa mainitaan pariin eri otteeseen, että ”kokoukset aloitetaan täsmälleen sovittuna aikana” ja samaan tapaan mainitaan jäsenmaksujen perinnästä ajoissa. Kun puhutaan nuorisojärjestöstä, ei jokusessa myöhästymisessä ole mitään ennenkuulumatonta.

velvollisuuksien laiminlyönnistä, juoppoudesta sekä “muuten huonon elämän tähden.” Väärinteon ei tarvinnut kohdistua suoraan paikallisosastoon: eräs jäsen erotettiin alkuvuodesta 1935 hänen kavallettuaan työnantajaltaan rahaa. Toinen jäsen sai varoituksen uhkapeliin osallistumisesta, kolmas niinkin suuresta synnistä kuin tanssiorkesteriin kuuluminen! Elias Simojoen vahvat moraalikäsitketykset näyttäytyivät Oulaisissa sangen elinvoimaisina ja niitä valvottiin tehokkaasti.

## 2. 1935–tammikuu 1936: aktiivisimmasta vuodesta osaston loppuun

Oulaisissa pidettiin 6. tammikuuta 1935 ensimmäinen pikkusinimustien kokous. Pikkusinimustat olivat 10–15 –vuotiaita lapsia, tämän ikäjakauman ylittäneitä siirrettiin Sinimustiin “paikallisjohdon harkinnan mukaan”<sup>62</sup>. Tuona tammikuisena päivänä osastoon mainitaan liittyneen 20 poikaa<sup>63</sup>, joista valtaosa oli hyvin todennäköisesti vanhempien jäsenien nuorempia sisaruksia tai muita sukulaisia. Lokakuun vuosikertomuksesta todetaan, että näistä kahdestakymmenestä pojasta yksi erosi koska, ironista kyllä, hänen mukaansa “sinimustat ovat kommunisteja”. Kertomuksessa todetaan, että pikkusinimustista oli suurta apua “lähetti- ym. tehtävissä”, käytännössä vanhempien jäsenten juoksupoikina.<sup>64</sup>

### 2.1. Vierailua isännöinnin sijaan: hyökkäysretket ja muuta vuorovaikutusta

21. helmikuuta edelliseen vuosikokoukseen ja muihin aktiviteetteihin osallistunut alajohtaja (N:o 34) vieraili ja puhui Raahen Sinimustien kerhoillassa. Vuonna 1935 pyrittiin saamaan myös Oulaisiin vierailevia puhujia: vuoden alkupuolella IKL:n Pohjolan piirin johtajaa luutnantti Eskolinia, ja myöhemmin everstiluutnantti ja IKL:n kansanedustaja Arne Somersaloo sekä assessorin K. R. Karesta, yritettiin kaikkia saada Oulaisiin puhumaan, mutta aluksi tuloksetta. Kevät menikin parin kerhoillan sekä IKL:n postikorttien ja arpojen myynnissä. Kesän 1935 sinimustaleireille, joita pidettiin Kuortaneella ja Oulussa, osallistui Oulaisista yhteensä 7 jäsentä: 2 poikaa, joista toinen sinimusta N:o 34, Kuortaneen johtajaleirille, 3 tyttöä Kuortaneen tyttöleirille ja 2 poikaa Oulun poikaleirille.<sup>65</sup>

18. elokuuta pidetyssä kokouksessa jäsen N:o 34 halusi Kuortaneen kokemusten innoittamana sekä siellä “saatujen neuvojen ja opetuksen perusteella” perustaa

<sup>62</sup> Sinimusta-järjestön säännöt, 3§

<sup>63</sup> Oulaisten Sinimustien toimintapäiväkirja

<sup>64</sup> Kertomus Oulaisten Sinimustien toiminnasta ajalta 10/1934–10/1935

<sup>65</sup> Oulaisten Sinimustien toimintapäiväkirja

Oulaisten po:hon oman “SM-iskukuoron”. Ehdotus hyväksyttiin ja ehdottajasta tehtiin kuoron johtaja. Pari kuukautta myöhemmin johtaja kehaisi vuosikertomuksessa:

*“Kuoro on harjoitellut tyydyttävän ahkerasti ja tulee siitä varmasti kaikkein vetävin propagandaväline, kunhan sini-mustilla riittää innostusta, että päästään alkuhankaluuksien yli, joita jokaisen uuden yrityksen startatessa aina on.”<sup>66</sup>*

Kirjojen ja lehtien ohella laulullakin haluttiin siis valistaa ja saada uusia kannattajia aatteelle. Kuoroprojekti oli selvästikin onnistunut, sillä Raahen Sinimustat kyselivät 28. marraskuuta paikallissihteeriltä, josko Oulaisten kuoro pääsisi 26. tammikuuta 1936 suunniteltuun juhlaan laulamaan, sillä Raahen iskukuoro ei syystä tai toisesta “saa esiintyä”.<sup>67</sup> Sinimustien toiminta kiellettiin kolme päivää ennen suunniteltua juhlaa, joten sitä tuskin koskaan järjestettiin.

Marraskuussa 1935 pidettyjen juhlien valmistelusta huolimatta sinimustat ehtivät tehdä lokakuussa peräti kaksi “hyökkäysretkeä”, yhden Haapavedelle 13.10. kyseisen po:n kutsuttua Oulaisten jäsenet juhliin, sekä Oulaisten vieressä sijaitsevaan Matkanivaan 22.10. Haapavedelle palkattiin kuorma-autokyyti 27 hengelle ja juhlassa oulaistelaiset pitivät puheita ja lauloivat sekä kuoro- että yhteislauluja. Juhlassa oli “n. 100 henkeä”, eli kiinnostusta tapahtumaan ilmeni kohtalaisesti. Matkanivan hyökkäysretkeen osallistui 9 jäsentä polkupyörineen. Muuan talossa pidetyssä tilaisuudessa oli sinimusta N:o 34:n puhe, pari kertomusta nimiltään “Sinimustasta” ynnä “Kuulumisia eduskunnasta”, “SM-iskulauluja” ja viimeisenä “Kymmenen virran maa” -laulu. Hyökkäysretki vaikuttaa olleen sangen onnistunut:

*“Kuulijoita oli avara pirtti aivan täynnä, ollen paikalla yli 100 henkeä.”<sup>68</sup>*

Kolmas mainittu hyökkäysretki tehtiin Kankaalle muuan taloon 24. marraskuuta 1935. 17 kilometrin menomatka kuljettiin 22 jäsenen voimin tavarajunassa IKL:n po:n maksamana, paluumatka marssittiin jalkaisin ja tietysti laulaen vielä Oulaisiin saavuttuakin. 2 jäsentä kulki moottoripyörällä. Tässäkin tilaisuudessa osallistujamäärä oli sadan hengen tienoilla ja ohjelma koostui puheista (joista toisen piti muuan pastori), laulusta, runonlausunnasta ja yhdestä kertomuksesta. Kyseessä oli Sm-järjestölle

<sup>66</sup> Kertomus Oulaisten Sinimustien toiminnasta ajalta 10/1934–10/1935

<sup>67</sup> Kirje Sinimustien Raahen paikallisosastolta Oulaisten paikallisosastolle, 28.11.1935

<sup>68</sup> Oulaisten Sinimustien toimintapäiväkirja

tyypillinen aatteellinen ja poliittinen valistustilaisuus, jossa ”IKL:n sanomalehtiä, ohjelmavihkosia ja lentolehtisiä jaettiin runsaasti.” Hyökkäysretki oli erittäin onnistunut, sillä sinimustia pyydettiin käymään paikalla ”pian uudestaan”, ilman minkäänlaisia maksuvaatimuksia huoneiston käytöstä. Neljäs ja ilmeisesti viimeinen hyökkäysretki tehtiin Oulaisten lähellä sijaitsevalle Ahonperälle, tällä kertaa hevosin. Ohjelma oli samankaltainen, kuin aiemmilla hyökkäysretkillä, ja vaikka yleisöä oli tällä kertaa vain noin parikymmentä henkeä ”sillä ilmoitukset eivät olleet menneet perille”, pyydettiin sinimustia ”tulemaan toistekin”.<sup>69</sup>

## 2.2. Sinimusta lokakuu

Vuosikertomus 10.1934–10.1935, joka on päivätty 4. lokakuuta 1935, kertoo alussaan suuresta tyytyväisyydestä siihenastiseen toimintaan:

*“Nykyiselle aikakaudelle voisi antaa poliittisessa ja isänmaallisessa mielessä nimen: ”Velttouden ja välinpitämättömyyden aikakausi.” Tällaista taustaa vastaan katsottuna on kulunut toimintavuosikin todistus siitä, mikä valtava voima SM-aatteeseen todellakin kätkeytyy. Tuskinpa mikään yhdistys tai järjestö tässä maassa – jos sen olisi toimittava niinkin vaikeissa oloissa ja niin vaatimattomin taloudellisin edellytyksin – voisi esittää niin paljon tuloksia ja voimakasta toimintaa kuin SM-järjestö. Että tämä ei ole vain tyhjää kerskausta, siitä tulee vakuutetuksi, kun tarkastelee esim. Oulaisten Sinimustien toimintapäiväkirjaa.”<sup>70</sup>*

Vuosikertomuksen kirjoittamisen aikoihin paikallisosastossa oli 45 valan vannonutta jäsentä. Näiden ohella oli ”sotaväessä tai muualla koulussa olevia 11.”, joista yksi oli Oulaisten paikallisosaston sinimusta N:o 2 ja osaston pitkäaikainen paikallissihteeri. Hän läksi suorittamaan asevelvollisuuttaan syyskuun yhdeksäntenä päivänä, ja tilalle tuli monessa mukana ollut jäsen N:o 34, joka kohosi 24. lokakuuta paikallisjohtajaksi aiemman pj:n pyydettyä vapautusta tehtävästä ja siirtymistä rivijäseneksi.

Suojeluskuntaan kuului 34 poikajäsentä, Lotta-Svärdiin 18 tyttöjäsentä. Rahaa oli saatu paikallisosaston käyttöön ennen kaikkea jäsenmaksuista ja IKL:n arpojen myynnillä,

<sup>69</sup> Oulaisten Sinimustien toimintapäiväkirja

<sup>70</sup> Kertomus Oulaisten Sinimustien toiminnasta ajalta 10/1934–10/1935

mutta myös postikorttikaupalla ja jonkinlaisella ravintolatoiminnalla, joka luultavasti sisälsi lähinnä kahvi- ja pullatarjoilua.<sup>71</sup>

Sinimustien kirjastossa oli lokakuussa 1935 peräti “164 numeroa”, mikä osoittaa kirjaston ja lukemisen tärkeyden pysyneen Oulaisissa suurena. Kirjoja hankittiin ostaen, keräyksin ja lahjoituksin. Lisäksi julkaistiin Oulaisten po:n oman lehden, “*Myrskylyhdyn*”, toinen numero.<sup>72</sup> Ensimmäinen numero oli julkaistu kuukausi lehden perustamisen jälkeen, 17. huhtikuuta 1935 pidetyn kerhoillan yhteydessä. Tätä lehteä ei ehditty julkaista kolmea melko lyhyttä numeroa enempää, joskin kyseiset kolme numeroa löytyvät Sinimustien arkistosta. Lehdet kirjoitettiin käsin ja kansikuvat piirrettiin itse, sisältönä oli paikallistiedoituksia, kertomuksia esimerkiksi hyökkäysretkistä ja Kuortaneen kesäleiriltä ja pakinapöytäkirjoja. Lehtien ensimmäinen artikkeli oli kirjoitettu pilke silmäkulmassa, paljon humoristisemmassa mielessä kuin muu sisältö ja kirjoittajan käytössä oli ”Natsin” ja ”Propagandaministerin” tapaisia peitenimiä. Lisäksi oli pari kannanottoa *Helsingin Sanomien* ja *Kalevan* artikkeleihin. Lehdissä oli toki mukana myös vakavasti otettavia, isänmaallisuutta ja Sinimustien aatetta käsitteleviä tekstejä. Silti kirjoittajilla tuntuu olleen itseironian- tai ainakin huumorintajua:

*”Iskulauseita”*

*”Taistelumme ei lakkaa ennenkuin Moskova on länsi-Suomessa”*

*”Raja Uralille! Sm leiri rajalle!”*

*”Sinimustat! Lauletaan! Uralilla tavataan!”*

*”Seuraavan Sm-leirin marssilaulut kaikuvat kilpaa japanilaisten konekiväärien kanssa Uralin juurella!”<sup>73</sup>*

On vaikea arvioida, ovatko yllä mainitut iskulauseet enemmän osoitus innostuneesta mutta nuorison tyypillisesti hieman leikkimielisestäkin aatteen harjoittamisesta, vai kuvastavatko ne täysin vakavaa, kirjaimellista halua laajentaa Suomen itärajaa Ural-

---

<sup>71</sup> Kertomus Oulaisten Sinimustien toiminnasta ajalta 10/1934–10/1935, Oulaisten Sinimustien toimintapäiväkirja

<sup>72</sup> Kertomus Oulaisten Sinimustien toiminnasta ajalta 10/1934–10/1935

<sup>73</sup> ”Myrskylyhty” -lehdet



vuoristoon asti. Vaikka itse olen enemmänkin ensimmäisen selitysmallin kannalla, en epäröi uskoa, etteivätkö nuoret jäsenet olisi vapaaehtoisesti tai viimeistään käskettynä tähän tavoitteeseen pyrkineet, mikäli sillä olisi ollut realistinen pohja 1930-luvulla.

Loka- ja marraskuu 1935 olivat Oulaisten Sinimustille kiireistä ja tapahtumarikasta aikaa, ehkä po:n elinkaaren merkittäväntä. 6. lokakuuta suojeluskuntatalolla järjestetyssä IKL:n kerhoillassa oli puhumassa po:n johtajia ja siellä esiintyi puolitoista kuukautta aiemmin perustettu SM-kuoro. Sinimustain jäsenet tekivät IKL:lle lisäksi puisen puhujakorokkeen, joka luovutettiin samassa juhlassa. Peilikuvana kevään vaikeuksille saada vaikutusvaltaisia vierailijoita Oulaisiin saatiin järjestettyä kaupungin mittakaavassa suuri juhla 9. ja 10. marraskuuta, kun itse Elias Simojoki ja everstiluutnantti Somersalo saapuivat paikan päälle puhumaan ja osallistumaan molempina päivinä sekä Oulaisten IKL:n että Sinimustien paikallisosastojen tilaisuuksiin Oulaisten Matkanivassa ja nuorisoseuran talossa. Tilaisuuksissa oli läsnä poliittisia vastustajia, joista ”monet turvautuivat suorastaan henkilökohtaiseen solvaukseen” ensimmäisenä päivänä. Simojoki piti, pappismies kun oli, sunnuntaipäivän jumalanpalveluksen saarnan Oulaisissa ennen nuorisoseuran talossa pidettyä juhlan toista vaihetta, jonka aiheena olivat IKL:n päämäärät ja ohjelma.<sup>74</sup> Lähiseudun paikallisosastoista Oulaisiin kutsuttiin ainakin Haapaveden, Raahen, Raudaskylän sekä Kannuksen Sinimustat, joista Raudaskylää lukuun ottamatta saapui jokaisesta ainakin yksi edustaja paikalle.

Toimintapäiväkirjan mukaan tapahtumaa mainostettiin 9. lokakuuta lähtien itse tehdyin julistein (joista pari revittiin julkisista seinistä, lisäksi yksi repeytyi myrskyssä), Kokkolan kirjapainolla painatetuin mainoksin (joita levitettiin naapuripitäjiin ja –kaupunkeihin) ja sanomalehdissä, joita olivat *Ajan Suunta*, *Pohjolan Suunta* ja *Pohjanmaan Suunta*. Juhlaa varten tehtiin ”ensopahville” “SM-merkki, jonka halkaisija on puolitoista metriä.”. Paikallisosaston tytöt leipoivat pullaa ja kahvileipiä juhliä varten ja osallistuivat IKL:n naisjäsenten apulaisina tarjoiluun. Kahvin ja leivosten myynti auttoi osaltaan kattamaan juhlien kustannukset, mutta ylivoimaisesti suurin osa tuloista

---

<sup>74</sup> *Ajan Suunta* 11.11.1935, 2; Oulaisten Sinimustien toimintapäiväkirja

saatiin pääsylippujen myynnillä. Sinimustat maksoivat muiden kustannusten ohella puhujien, Simojoen ja Somersalon, yöpymisen makuuvaunuissa.<sup>75</sup>

Simojoki muistutti puolisen viikkoa Oulaisten juhlien jälkeen paikallisjohtajaa tarpeesta lähettää ”raportti Somersalon ja minun matkastani Oulaisiin.” *Ajan Suunta* –lehdelle. Puoluejohtaja kirjoitti samalle paperille, että ”tiedot *Ajan Suuntaan* annettiin seuraavana päivänä juhlan jälkeen, ja olivat ne saman päivän lehdessä.”<sup>76</sup> Simojoki ei ilmeisestikään ollut kiireiltään lukenut kyseistä numeroa, mikä on ymmärrettävää, sillä hän itse oli kyseisenä päivänä Helsinkiin palaamisensa jälkeen kirjoittanut Kustaa II Aadolfin eli ruotsalaisuuden päivän levottomuuksista *Sinimusta*-lehteen.<sup>77</sup>

### 2.3. ”Kahakka kommunistien kanssa”

Jo marraskuun 28. päivänä 1933 oli erään kokouksen pöytäkirjaan merkitty mielenkiintoinen lause ilman tarkempaa kontekstia:

*”Vastustajille, jotka käyvät käsikähmään, annetaan ensin varotus ja sitten selkään.”*<sup>78</sup>

Lähes kaksi vuotta myöhemmin, noin puoli kymmeneltä illalla 16. marraskuuta 1935, tämä skenaario toteutui. Se, että tapaus merkittiin useamman sivun mittaisena toimintapäiväkirjaan, kertoo sekä välikohtauksen harvinaisuudesta että siitä vakavuudesta, jolla se Oulaisten Sinimustissa otettiin. Toimintapäiväkirjan mukaan neljä sinimustaa, joista kolme oli alle 20-vuotiaita ja vain neljäs ja vanhin ”ollut sotaväessä”, oli Oulaisten Pelastusarmeijan vieressä sijaitsevalla tiellä, jossa he kohtasivat kolme ”kommunistia”, joiden nimet tiedettiin joko entuudestaan tai saatiin myöhemmin selville. Sinimustista kaksi olivat veljeksiä, toinen edellä mainittu joukon vanhin. Kommunistit, jotka ”olivat jonkun verran humalassa”, alkoivat haastaa riitaa sinimustien kanssa haukkuen nuorisjärjestöä ja IKL:ää saadakseen aikaan nyrkkitappelun, mutta toistaiseksi tuloksetta. Sinimustat kävivät kuitenkin ”jättämässä

<sup>75</sup> Oulaisten Sinimustien toimintapäiväkirja

<sup>76</sup> Kirje Elias Simojolta Oulaisten Sinimustille, 14.11.1935

<sup>77</sup> Elias Simojoen artikkeli *Sinimusta*-lehdessä 15.11.1935, 4

<sup>78</sup> Oulaisten Sinimustien toimintapäiväkirja

päällystakit pois” ymmärtäessään, ettei välikohtaus ollut vältettävissä. Tuona aikana muuan viidettä sinimustaa, ”puolustukseen kykenemätöntä raajarikkoa poikaa”<sup>79</sup>, ilmeisesti lyötiin kasvoihin samojen kommunistien toimesta:

*”Sinäkin kuulut samaan sakkiiin”<sup>80</sup>*

Neljä sinimustaa siirtyivät ”joen yli vievälle puusillalle”, joka sijaitsi Oulaisten Siltatien nykyisen sillan paikalla, ja kommunistit seurasivat heitä sillalle. Edelleenkin kommunistit eivät osoittaneet rauhoittumisen merkkejä ja yhdellä heistä nähtiin olevan puukko takkinsa suojissa. He vaativat sinimustia ”menemään kotiin” ja tönivät heidän lisäksi myös sivullisia ohikulkijoita. Sinimustat pysyivät passiivisina, mutta eivät poistuneet sillalta. Sitten alkoi tappelu, kun puukkoa pitelevä kommunisti kävi liian uhkaavasti veljeksistä nuoremman kimppuun:

*”Viimein [kommunisti 1] tuuppasi [nuorempaa veljeä] nyrkillä, paljastettu puukko pistoasennossa toisessa kädessään. Tällöin iski [nuoremman veljeksien] vanhempi veli [kommunisti 1:n] maahan saaden samalla itse sivulta päin huumaavan iskun kasvoihinsa. Nyt esittivät sinimustat niin rajua toimintaa pampuin ja nyrkkiraudoin, että kommunistien hengenheimolaisilla ei ollut halua sekaantua leikkiin, m.m. [kommunisti 2:kin] pysytteli syrjässä. [Kommunistit 1 ja 3] tulivat täydellisesti piestyiksi lähtien lopuksi pakoon.”<sup>81</sup>*

Tästä ”täydellisesti poliittista laatua” olevasta tapauksesta ilmoitettiin viranomaisille, jotka ”hyväksyivät sinimustien menettelyn”. Lisäksi tapauksesta ilmoitettiin *Pohjolan Suunta* -lehdelle, joka julkaisi lyhyen artikkelin aiheesta 19. marraskuuta 1935 ilmestyneessä numerossa, otsikolla ”Marskilaiset mellakoivat.”<sup>82</sup> En tiedä, paljonko välikohtauksella oli silminnäkijöitä, mutta heitä luulisi olleen poliisityön kannalta riittävästi, tapahtuihan kahakka Oulaisten keskustassa, jossa silta sijaitsi. Kommunistien mainitaan olleen ”tunnettuja räyhääjiä”.<sup>83</sup>

<sup>79</sup> *Pohjolan Suunta* 19.11.1935, 2

<sup>80</sup> Oulaisten Sinimustien toimintapäiväkirja

<sup>81</sup> Oulaisten Sinimustien toimintapäiväkirja

<sup>82</sup> *Pohjolan Suunta* 19.11.1935, 2

<sup>83</sup> Oulaisten Sinimustien toimintapäiväkirja

Pidän tapahtumien kulkua melko uskottavana: Sinimustat ilmoittivat tapahtuneesta viranomaisille ja *Ajan Suuntaan*, eivätkä ainakaan toimintapäiväkirjassaan salanneet käyttäneensä aseellista väkivaltaa. Viranomaisten kanssa olisi tullut ongelmia, mikäli Sinimustat olisi voitu osoittaa syylliseksi osapuoleksi välikohtaukseen, jossa ainakin kaksi ei-sinimustaa henkilöä sai varmasti näkyviä vammoja. Kommunistivälikohtauksen motivoimana tähdennettiin 27. marraskuuta, että mahdollisissa tulevilla konflikteissa tärkeintä olisi sinimustien ”kunnian pelastaminen” sekä ”yksi kaikkien ja kaikki yhden puolesta” -mentaliteetti. Samassa kokouksessa päätettiin, että jokaisen sinimustan täytyisi jatkossa olla myös Lotta-Svärdin tai suojeluskunnan jäsen.<sup>84</sup> Tällaiset keskustelunaiheet puhuvat mielestäni myös kertomuksen autenttisuuden puolesta, sillä nyt vastaavanlaisen tapauksen ennaltaehkäisyyn haluttiin kiinnittää huomiota. Kommunistien uhan lisäksi valtakunnallisessa politiikassa pyrittiin etelän Sm-Po:iden tempausten siivittämistä joidenkin tahojen osalta IKL:n ja Sinimustien toiminnan kieltämiseen, joten sekä paikallisella että koko Suomen käsittävällä tasolla yhteistä rintamaa tarvittiin aiempaa vahvemmin.

#### 2.4. Jokin loppuu, jokin alkaa

*“Katsaus kuluneen vuoden toimintaan osoittaa, että SM-liike on kasvava ja elinvoimainen liike, eikä mikään hetken tuulahdus, kuten vastustajat toivovat. Nostettakoon sinimusta taistelulippu Oulaisissakin entistä korkeammalle hulmuamaan!”<sup>85</sup>*

Näillä sanoilla jäsen N:o 34 saattoi vielä hyvällä omallatunnolla päättää vuosikertomuksen 10/1934–10/1935. Alkuvuoteen 1933 peilattuna Oulaisten Sinimustat olivat todellakin kasvaneita ja elinvoimaisia. Uusia oulaistelaisia jäseniäkin saatiin vielä, yhdessä parin haapavetisen kanssa, kahdeksan henkeä valalle 9. marraskuuta järjestetyssä juhlassa, vieläpä itse Oulaisissa vierailevan Elias Simojoen eteen. Joulukuussa saatiin vielä edustaja itsenäisyyspäivän vuosikokoukseen Helsinkiin ja 22. joulukuuta nautittiin vielä kerran kuutisenkymmenen hengen voimin yhteisistä, koristeellisista pikkujouluista suojeluskuntatalolla, jonne saatiin joulupukkikin

<sup>84</sup> Oulaisten Sinimustien toimintapäiväkirja

<sup>85</sup> Kertomus Oulaisten Sinimustien toiminnasta ajalta 10/1934–10/1935

paikalle.<sup>86</sup> Oulaisten nuoret tuskin tiesivät vielä loppuvuodesta, että järjestön aika alkoi jo mennä mailleen.

Oulaisten Sinimustat vaikuttaisivat ainakin omien löytöjeni perusteella toimineen olemassaolonsa aikana innokkaasti mutta lainkuuliaisesti, yhtä aiemmin mainittua ja erotettua jäsentä laskematta. Mikäli laittomuuksia todellisuudessa tehtiin, onnistuttiin ne salaamaan. Samaa ei voi sanoa esimerkiksi Helsingin toiminnasta, minkä vuoksi laillisia perustoja toiminnan kitkemiselle alkoi muodostua. Elias Simojoen ”Heinäsaarikirje”, joka löydettiin Viron vallankaappausyritystä tutkittaessa, ei auttanut asiaa lainkaan. Järjestö kiellettiin lopulta 23. tammikuuta 1936 sisäasiainministeriön päätöksellä, sillä oli todistettu, että järjestön jäseniä Simojokea myöten osallistui Virossa suunniteltuun vallankaappausyritykseen, jonka paikalliset osallistujat pidätettiin joulukuun 8. päivänä 1935.<sup>87</sup> Suurta kansallista ja kansainvälistä huomiota saanut skandaali johti sekä Simojoen<sup>88</sup> että Sinimustien<sup>89</sup> maineen rajuun heikkenemiseen.

Tammikuun 1936 ajalta ei löydy enää erityisen merkittäviä mainintoja Oulaisten Sinimustien toiminnasta. 29. päivänä, kuusi päivää Sinimustien virallisen lakkauttamisen jälkeen saapui Pyhäjoen piirin kruununnimismies kahden konstaapelin kanssa ottamaan haltuunsa Oulaisten paikallisosaston arkiston, joka sittemmin tämänkin tutkimuksen mahdollisti. Samalla hän ilmoitti paikallisjohtajalle ja –sihteerille, että osaston toiminta tuli hetimiten keskeyttää.<sup>90</sup> Valtakunnan poliittisen elämän käännteiden ja muiden osastojen, kuten myös Simojoen, päätösten seurauksena tulivat Sinimustat pieniä kyliä myöten tiensä päähän. Oulaisten paikallisosaston jäsenten elämästä ja toiminnasta lakkauttamisen jälkeen on tietojeni sekä tutkielman rajausten valossa vaikea sanoa mitään. Se vaatisi oman tutkimuksensa. Ehkä vallinneita tunteita olivat pettymys, suru ja viha Helsingissä tehtyä päätöstä ja sen tekijöitä kohtaan, kuten myös epätoivo Suur-Suomi -aatteen tulevaisuudesta. Moni jäsen lienee mahdollisesti

<sup>86</sup> Oulaisten Sinimustien toimintapäiväkirja

<sup>87</sup> ks. esim. Uola 1982, 302–303, 306–308 ja Silvennoinen et al. 2016, 293, 297–305

<sup>88</sup> Ks. esim. Siironen 2017, 225

<sup>89</sup> Ks. esim. Susitaival 1981, 137

<sup>90</sup> Pyhäjoen piirin kruununnimismiehen muistiinpano, Oulaisten Sinimustia koskevat asiakirjat

liittynyt IKL:n paikallisosastoon tai Sinimustien tilalle myöhemmin perustettuihin “Mustapaitoihin”, jotka ajoivat samoja tavoitteita.

## Loppulause

Sinimustain lähes kolmivuotinen taival alkoi hitaasti, vain muutaman alkujäsenen päätöksellä ja resurssein. ”Laimian” alun jälkeen saatiin uusia jäseniä ja toiminnasta tuli aktiivisempaa vuoden 1933 loppua kohden. Vuosi 1934 jatkoi samaa kehityskulkua ja esimerkiksi idea kirjaston perustamisesta sai tuulta alleen. Tuona vuonna Elias Simojoki ja Reino Ala-Kulju vierailivat Oulaisissa osoittaen näin paikallisosaston olleen erittäin kiireellisistä aikatauluista huolimatta heidän vierailunsa arvoinen. Kutsuisin vuotta 1935 po:n menestyksekkäimmäksi ja siten ”parhaaksi” vuodeksi: kirjastoon saatiin lisää sisältöä, tammikuussa perustettiin paikallinen pikkusinimustat-osasto ja lokakuussa tehtiin vihdoinkin hyvin onnistuneita hyökkäysretkiäkin, puhumattakaan IKL:n tilaisuudesta ja sinimustajuhlista korkean profiilin vieraineen 9. ja 10. marraskuuta. Viimeksi mainitussa saatiin vielä uusia jäseniäkin valalle yli kaksi ja puoli vuotta po:n perustamisen jälkeen. Oulaistelaisilla ei vaikuta olleen osuutta Sinimustien kieltämiseen johtaneisiin tapahtumiin, joskin osasto oli silti muiden tavoin lakkautettava. Tämä tapahtui nimismiehen vierailun yhteydessä 29. tammikuuta 1936. Mikäli kieltä ei olisi tullut, olisi osasto nähdäkseni pysynyt elinvoimaisena ja kasvavana.

Oulaisten Sinimustat olivat innostuneita, ahkeria, omistautuneita, uhrimieltä vaalivia ja käyttivät aikaansa ja rahojaan paikallisosaston toiminnan parantamiseen. Kun rahaa, kirjoja tai jotain muuta tarvittiin, hankkivat jäsenet omaa aikaansa käyttäen niitä usein eri keinoin, esimerkiksi IKL:n arpoja myymällä tai ravintolatoiminnalla, aineiston perusteella aina täysin laillisin keinoin, joskin mahdollisia väärinkäytöksiä lienee ollut helppo salata ja jättää mainitsematta. Lähteideni perusteella Oulaisten po:n jäsenten aatteellinen toiminta ja elämäntyö vastasivat paria poikkeusta lukuun ottamatta Elias Simojoen ja koko järjestön ihanteita. Pari järjestön ihanteista poikennutta jäsentä erotettiin, joten moraalikäsityksiä ja velvollisuudentuntoa pidettiin yllä jäsenten keskuudessa ilman oulaistelaista, jatkuvasti jäsenten niskaan hengittävää versiota Simojosta. Ajoissa maksetut jäsenmaksut ja aikatauluissa pysyminen vaikuttaisivat tosin olleen muutaman kerran hakusessa. Sinimustien ihanteisiin kuuluvaa vastuun- ja velvollisuudentuntoa saatiin siis vielä joissakin määrin harjoitella nuorison keskuudessa.

Yhteishenki vaikuttaisi olleen luja, sillä mainintoja jäsenten keskinäisistä riidoista ei juurikaan tullut vastaan. Vakavia riitoja ei siis joko tapahtunut, tai sellaiset sovittiin kaikessa hiljaisuudessa muistiin merkitsemättä. Yhteishengestä ja jäsenten toveruudesta kertovat esimerkiksi kolmena peräkkäisenä jouluna järjestetyt yhteiset pikkujoulut, joita muisteltiin myöhemmin yhteisissä tapaamisissa. Omalla innostuksella aloitettu kirjastotoiminta, kuoroprojekti ja jatkuva laulaminen osana lähes kaikkia tilaisuuksia, kuten myös hyökkäysretket, ovat osoitus aatteelle omistautumisesta. Sinimustat lisäksi kutsuivat näitä aktiviteetteja erinomaisiksi ”propagandan välineiksi”, mikä sekin puhuu aatteelle omistautumisen puolesta. Heillä oli kuitenkin myös huumorintajua.

Vuorovaikutusta muiden osastojen kanssa ilmeni osallistumisena esimerkiksi Kuortaneen ja Oulun leireille ja koko järjestön itsenäisyyspäivänä pidettyihin vuosikokouksiin, vierailuilla Haapavedellä ja Raahessa ja myös näiden osastojen isännöimisellä. Laajasta järjestöllisestä autonomiasta huolimatta IKL:n kanssa vietettiin yhteisiä juhlapyhiä, käytiin sankarihaudoilla ja osallistuttiin näiden organisoimille johtajakursseille. Yhteistyötä Oulaisten ulkopuolisen IKL-osaston kanssa tehtiin kerran lauluvihkojenkin painattamiseksi, lauluvihkoja puolestaan jaettiin muutamalle muulle Sm-po:lle.

Oulaisten Sinimustain suurimmasta saavutuksesta puhuttaessa kaksi aspektia jakavat mielestäni yhteisen kärkipaikan: laaja, isänmaallisia aiheita täynnä oleva kirjasto (jota kutsuttiin kerran vuosikertomuksessa po:n sen aikaisista saavutuksista ehkä tärkeimmäksi) ja sen rinnalla marraskuussa 1935 pidetyt juhlat, joiden järjestämiseksi nähtiin vaivaa, josta uutisoitiin *Ajan Suunnassa* ja joissa oli tärkeitä vieraita sekä edustajat neljästä muusta Sinimustien paikallisosastosta. Ainakin Elias Simojoki, Yrjö Kivenoja, Arne Somersalo ja Reino Ala-Kulju kävivät Oulaisissa vähintään kerran, Simojoki ainakin kahdesti. Poliittisen- ja nuorisotoiminnan merkeissä vierailun lisäksi Simojoki oli rakastamansa nuorison seurassa myös uskonnollisissa merkeissä, sillä hän piti 10. marraskuuta 1935 jumalanpalveluksen saarnan Oulaisissa ennen Sm-juhlien toisen päivän osuuden ohjelmaa.



## Lähteet ja tutkimuskirjallisuus

### I PAINAMATTOMAT LÄHTEET

Kansallisarkiston (KA) Oulun toimipiste

Sinimustien Oulaisten paikallisosaston arkisto

Sinimustien Oulaisten paikallisosaston asiakirjat (1933–1936)

### II PAINETUT LÄHTEET

#### Lähdekirjallisuus

Susitaival, Paavo 1981: *Aktivisti ei hellitä – tapahtumia, muistelmia, mielipiteitä 1917–1939*, s. 132, 137. Arvi A. Karisto Oy:n kirjapaino, Hämeenlinna.

#### Sanomalehdet

*Ajan Suunta*, 11.11.1935, s. 2

*Sinimusta* 15.11.1935, s. 4

*Pohjolan Suunta* 19.11.1935, s. 2

#### Tutkimuskirjallisuus

Siironen, Miika 2017: *Mustan lipun alla – Elias Simojoen elämä ja utopia*. Atena, EU.

Valtonen, Pekka 2018: *Kosmopoliitteja ja kansallismielisiä – Aatteiden kamppailu sotienvälisessä Suomessa*. Gaudeamus, Tallinna.

Näre, Sari 2014: ””Taistelukenttänä nuorison sielu”: Suur-Suomi-hengen nostatusta, hengellä pelaamista ja vastarintaa” *Luvattu maa – Suur-Suomen unelma ja unohdus*, s. 206, 209. Toimittaneet Sari Näre ja Jenni Kirves. Johnny Kniga Publishing, EU.

Uola, Mikko 1982: *Sinimusta veljeskunta – Isänmaallinen kansanliike*. Otava, Keuruu.

Silvennoinen, Oula; Tikka, Marko; Roselius, Aapo 2016: *Suomalaiset fasistit – mustan sarastuksen airuet*. WSOY, EU.

Lappalainen, Jussi T. 2002: *Haluatko historiankirjoittajaksi?* s. 50–51. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Gummerus, Jyväskylä.

Wahlbäck, Krister 1967: *Mannerheimista Kekkoseen – Suomen politiikan päälinjoja 1917–1967*, s. 133, käännetty alkuperäisestä ruotsinkielisestä teoksesta *Från Mannerheim till Kekkonen – Huvudlinjen i finländsk politik 1917–1967*. Suomenkielinen painos 1968, kääntänyt Markku Järvinen. WSOY, Porvoo.